

ABSTRACT

Oleksandr Samofalov, Oleksandr Marushchak. Theoretical and organizational principles of disciplinary responsibility of the staff of the State Criminal Executive Service of Ukraine: the actual problem today. The article examines the current problems of the theoretical and organizational foundations of disciplinary responsibility of the staff of the State Criminal Enforcement Service of Ukraine. Among them, the following are highlighted: disciplinary proceedings; disciplinary action; disciplinary responsibility. It is noted that disciplinary proceedings against the staff of the State Criminal Enforcement Service of Ukraine for abuse of official position can be applied only to rank-and-file and senior officers. A comparison was made of the unified model of the disciplinary statute of the State Criminal Enforcement Service of Ukraine, developed by scientists in 2014, and the draft Law of Ukraine «On the Disciplinary Statute of the Penitentiary System of 2021», developed by the Ministry of Justice of Ukraine.

It is proven that in these documents, the developers did not include such terms as «disciplinary responsibility», «disciplinary proceedings», «abuse of official position». The opinion is substantiated that the administrative and legal regulation of disciplinary responsibility of the staff of the State Criminal Enforcement Service of Ukraine should be based on: the Law of Ukraine «On the State Criminal Enforcement Service of Ukraine»; Penitentiary system reform (development) strategies; the new concept of personnel policy in the bodies and institutions for the execution of punishments of the Ministry of Justice of Ukraine.

Keywords: *personnel, State Criminal Enforcement Service of Ukraine, disciplinary proceedings, disciplinary action, disciplinary responsibility, abuse of official position.*

УДК 347.998.85

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-2-217-222

Ірина ТИЩЕНКОВА ©

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ПРОЦЕДУРНІ ПИТАННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ВИБОРИ ТА РЕФЕРЕНДУМ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Досліджено основні аспекти провадження у справах, пов'язаних із законодавством про вибори та референдуми в умовах дії правового режиму воєнного стану, визначено особливості правового регулювання та перспектив подальшого вдосконалення правового регулювання в окресленій сфері.

Зазначено, що стаття 273 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) встановлює порядок оскарження дій, рішень та бездіяльності виборчої комісії та її членів. Комісія з проведення виборів і референдумів відповідає за організацію відповідних процесів, забезпечення дотримання законодавства та забезпечення рівного доступу. Центральна виборча комісія відповідає за контроль за дотриманням виборчого права громадян. Адміністративний суд здійснює нагляд за діяльністю виборчої комісії та виносить остаточні рішення у виборчих спорах відповідно до правил КАС України.

Акцентовано на тому, що легітимність обраної особи ґрунтується на законності виборів, а отже, у разі визнання недійсним хоча б одного з етапів виборчого процесу, наприклад, при виявленні недостовірних даних у протоколі ЦВК про результати виборів, обрана особа може втратити свою посаду та повноваження. Підкреслено, що запровадження на законодавчому рівні можливості дострокового припинення повноважень обраної особи за рішенням суду (або іншого органу в судовому порядку) у разі виявлення раніше невідомих даних, що свідчать про її нездатність брати участь у виборах або інші серйозні порушення виборчого законодавства, має превентивний характер.

Сформульовано висновок, що зміни до закону про адміністративне судочинство, внесені шляхом запровадження процесуальних норм, були закріплені у виборчому законодавстві, зокрема у Виборчому кодексі України. Однак такий підхід не завжди є ефективним. Ці норми, що є

© І. Тищенко, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0323-5053>

ismartsdn33155@gmail.com

невід'ємною частиною матеріального права і підтримуються КАС України, не завжди узгоджуються з іншими процесуальними нормами. Тому положення про судовий захист виборчого права мають бути включені лише до процесуального права і не повинні порушувати його єдності.

Ключові слова: *адміністративне судочинство, вибори та референдум, провадження, публічно-правовий спір, компетенція, юрисдикція, адміністративна юрисдикція, суд, адміністративний процес.*

Постановка проблеми. Конституціоналізм не лише визначає необхідність захисту прав і свобод особи, а й закріплює останні на законодавчому рівні, оскільки юридичні гарантії прав і свобод особи можуть існувати лише в межах певних правил. До засобів захисту конституційних прав і свобод належать конституційно-судові механізми (Конституційний Суд України), судовий захист (суди загальної юрисдикції), адміністративні акти органів виконавчої влади, законний самозахист прав та міжнародно-правові механізми.

Нині існує потреба в удосконаленні існуючих правових механізмів та створенні нових, що забезпечували б захист прав особи. У зв'язку з цим вирішальне значення має процедура оскарження, що повинна бути доступною як у судовому, так і в позасудовому порядку. З метою кращої реалізації принципів Конституції України та Декларації прав і свобод людини було прийнято КАС України. Наразі цей закон встановлює процедуру оскарження. Так, громадяни можуть оскаржувати безпосередньо до судів, вищих органів державної влади та інших установ, а також посадових і службових осіб дії (рішення), що порушують їхні права і свободи.

Особливості здійснення адміністративного судочинства в умовах воєнного стану вимагають дослідження питань, пов'язаних із діяльністю у цій сфері під час воєнного стану в Україні.

Нагальними є проблеми організаційного та процесуального характеру. Українські адміністративні суди змушені були адаптуватися до нових реалій функціонування, що охоплює питання організації, матеріально-технічного забезпечення та процедур.

Таким чином, в умовах воєнного стану правосуддя здійснюється з урахуванням таких особливостей:

- зміна територіальної підсудності справ (справи судів, які тимчасово не працюють, розглядатимуться судом в іншому регіоні);
- проведення судових справ в режимі відеоконференції (якщо це можливо для всіх учасників процесу);
- відкладення розгляду судових справ (можливе як за ініціативою суду, так і за клопотанням учасників процесу);
- розгляд справи судом за відсутності учасника справи (для чого слід подати відповідне клопотання/заяву).

Більшість особливостей адміністративного судочинства в умовах воєнного стану вже мають законодавче закріплення, але є потреба в подальшому удосконаленні правового забезпечення в цій сфері. Наприклад, можливість зупинення провадження у справі судами та роз'яснення щодо розгляду окремих категорій справ Загалом, адміністративне судочинство в умовах воєнного стану вимагає уваги до деталей та постійного вдосконалення, щоб забезпечити справедливість та захист прав громадян [7].

Метою статті є дослідження основних аспектів судочинства у сфері виборчого законодавства та законодавства про референдуми в умовах воєнного стану, визначення специфіки змісту правового регулювання та окреслення перспектив подальшого вдосконалення правового регулювання в окресленій сфері.

Виклад основного матеріалу. Для підвищення ефективності захисту виборчих прав громадян передусім необхідно вдосконалити юридичні процедури в межах двох основних форм державного захисту: досудової (через виборчу комісію) та судової. Оскільки можливість судового захисту виборчого права є одним із основних прав, гарантованих Конституцією України, учасники виборчого процесу часто звертаються до суду для вирішення правових спорів, що виникають під час виборів.

Юрисдикція виборчих спорів визначається насамперед як така, що може розглядатися в конкретному компетентному органі, подібно до визначення в теорії адміністративного судочинства.

Слід зазначити, що виборчі спори можуть розглядатися в судах. Відповідно до Конституції України кожному гарантується можливість захисту своїх прав і

охоронюваних законом інтересів у суді. Судовими органами, що розглядають і вирішують справи щодо захисту виборчого права, є Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції. Згідно з Законом України «Про Конституційний Суд України» Конституційний Суд України має право розглядати справи щодо затвердження окремих положень Виборчого кодексу України, прийнятих на законодавчому рівні, що суперечать Основному закону нашої країни [1]. Інші справи щодо захисту виборчого права розглядаються і вирішуються в судах загальної юрисдикції відповідно до КАС України.

Так, ст. 273 КАС України встановлює правила оскарження дій, рішень та бездіяльності виборчої комісії та її членів. Комісія з виборів і референдумів є органом, що організовує відповідні процеси та забезпечує дотримання законодавства і рівний доступ до цих процесів. Центральна виборча комісія відповідає за моніторинг виборчого права громадян. Адміністративний суд здійснює нагляд за діяльністю виборчої комісії та виносить остаточні рішення у виборчих спорах відповідно до положень КАС України. Рішення комісії повинні бути законними та враховувати принципи відкритості, рівності та публічності. У разі порушення цих принципів виборці можуть звернутися до адміністративного суду [2].

Такі правила та процедури створюють основу для демократичного процесу в Україні та гарантують, що всі громадяни мають рівний доступ до виборчого процесу. Вони також гарантують, що виборча комісія діє в межах своїх повноважень та враховує законні інтереси всіх учасників виборчого процесу [3, с. 32–35]. Контроль за діяльністю виборчих комісій забезпечує правову стабільність та довіру до результатів виборів і референдумів. Це є важливим аспектом побудови сильної та стабільної демократії, в якій усі громадяни впевнені у своєму виборчому праві та здатності впливати на політичний процес.

Оскарження рішень, дій та бездіяльності виборчої комісії та її членів передбачено окремою статтею КАС України, що встановлює порядок дій у таких випадках. Наприклад, ст. 273 нової редакції КАС України детально визначає процедуру у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності виборчих комісій, комісій з референдуму та членів цих комісій.

Виборча комісія та комісія з референдуму є спеціальними колегіальними органами, уповноваженими організувати підготовку та проведення відповідних виборів і референдумів, а також забезпечувати додержання та однакове застосування законодавства України у відповідних процесах. Контроль за дотриманням виборчих прав громадян в адміністративному порядку здійснює насамперед Центральна виборча комісія (далі – ЦВК). Адміністративний суд уповноважений здійснювати нагляд за діяльністю всіх виборчих комісій та їхніх членів і приймати остаточні рішення у виборчих спорах відповідно до КАС України. Рішення виборчих комісій не повинні суперечити законодавству України та мають прийматися з дотриманням принципів публічності та відкритості, а також рівності прав усіх суб'єктів виборчого процесу. У разі порушення вимог чинного законодавства, тобто прийняття незаконних рішень, перевищення повноважень або незаконної бездіяльності, суб'єкт відповідного виборчого процесу має право звернутися до адміністративного суду.

Переходячи до більш конкретних проблем, що існують у чинному законодавстві України стосовно оскарження рішень, дій та бездіяльності ЦВК, варто відзначити складність правового регулювання. Наприклад, наразі відсутня правова процедура визначення відповідності обраної особи вимогам закону на момент обрання, а також перевірки на предмет майбутніх серйозних порушень виборчого законодавства, що можуть призвести до упередженого визначення результатів виборів і свідчити про те, що така особа не може вважатися обраною у належний спосіб.

Існує потреба й у розширенні повноважень адміністративних судів та запровадженні ефективних механізмів відновлення порушених прав та інтересів учасників виборів чи референдуму під час та після судового процесу.

Правові положення щодо оскарження рішень, дій та бездіяльності ЦВК щодо результатів виборів та всеукраїнських референдумів у новій редакції КАС України залишилися практично незмінними. Варто зазначити, що справи з цих питань залишаються в юрисдикції Касаційного адміністративного суду як суду першої інстанції. Наприклад, ч. 4 ст. 22 нової редакції КАС України передбачає, що справи щодо встановлення результатів виборів або всеукраїнського референдуму підсудні

Верховному Суду як суду першої інстанції. Ст. 273 нової редакції КАС України передбачає оскарження результатів виборів або всеукраїнського референдуму, встановлених відповідним колегіальним органом, але це положення запозичене зі старого закону, зокрема зі ст. 172.

Наразі, згідно з українським законодавством, якщо після виборів буде встановлено, що особа не відповідала визначеним законом вимогам для зайняття посади (вік, дієздатність, судимість, громадянство тощо) і приховала це, або якщо будуть виявлені інші серйозні порушення виборчого законодавства, вчинені цією особою чи за її сприяння, її повноваження можуть бути достроково припинені. Закон чітко не визначає, як діяти в таких випадках. Більше того, українське законодавство не передбачає звернення до суду в таких випадках і не наділяє адміністративний суд повноваженнями скасовувати результати виборів. Натомість законодавство країн-членів Європейського Союзу передбачає, що після того, як особа була обрана і вступила на посаду, може бути визнано вибори недійсними та анульовано їх результати [4].

Отже, чинне законодавство України виключає повноваження судів у багатьох правовідносинах, пов'язаних із виборами та референдумами, а нові положення КАС України підтверджують, що повноваження адміністративних судів у таких справах обмежені законом. Встановлені процедури звернення до адміністративних судів та адміністративні процедури ускладнюють здійснення ефективного судового контролю за законністю результатів виборів і референдумів після їх завершення. Законодавство не передбачає механізмів відновлення порушених прав та інтересів поза межами судової системи [5, с. 66–75].

Відсутність механізмів відновлення порушених прав та інтересів учасників виборчого процесу поза межами судової системи створює серйозні проблеми у забезпеченні принципів справедливості та демократичності при проведенні виборів і референдумів [6, с. 161–170]. Це також означає, що громадяни залишаються без належних засобів захисту своїх прав у разі виникнення спорів або порушень законодавства під час виборчого процесу. Тому існує потреба в ретельному перегляді законодавства та запровадженні механізмів, котрі б забезпечували ефективне реагування на порушення та можливість відновлення правил виборчого процесу через суди та інші відповідні органи. Це також сприятиме зміцненню довіри суспільства до виборчого процесу та демократичних інститутів загалом.

Аналіз Конституції та законодавства України свідчить, що якщо хоча б один із етапів виборчого процесу визнається недійсним, наприклад, при виявленні недостовірних даних у протоколі ЦВК про результати виборів. Запровадження на законодавчому рівні можливості дострокового припинення повноважень обраної особи за рішенням суду (або іншого органу після судового розгляду) у зв'язку з виявленням раніше невідомих даних, що свідчать про неможливість участі обраної особи у виборах або інші серйозні порушення виборчого законодавства, має переважно превентивний характер.

Ця законодавча норма є важливою для забезпечення доброчесності та прозорості виборчого процесу. Вона дозволяє своєчасно реагувати на можливі порушення або недоліки, що впливають на легітимність відбору кандидатів та довіру до виборчої системи. Забезпечення можливості дострокового припинення повноважень виборних посадових осіб за результатами судового розгляду таких ситуацій є важливим кроком на шляху до захисту демократичних принципів та прав громадян. Такий механізм не лише гарантує підзвітність виборних посадових осіб перед суспільством, а й сприяє підвищенню довіри громадян до демократичних та судових інституцій.

Аналіз та узагальнення процесуальних правових норм свідчить про те, що повноваження адміністративних судів у вирішенні виборчих спорів є обмеженими. Однак такий підхід не завжди гарантує повне відновлення прав та інтересів учасників виборчого процесу.

Безперечно, спори щодо встановлення результатів виборів не обмежуються лише правильністю встановлення результатів голосування, а й стосуються законності отримання особою виборної посади. Оскільки питання законності перебування на такій посаді може виникнути як до, так і після призначення чи обрання особи, відповідні спори можуть виникати і після того, як особа буде призначена чи обрана на посаду. Тому вирішення таких спорів у порядку адміністративного судочинства відповідає положенням п. 2 ч. 1 ст. 19 нової редакції КАС України. Однак необхідно чітко

визначити процедуру вирішення таких питань та повноваження судів. Це важливо для забезпечення стабільності та легітимності виборчого процесу. Чітке правове регулювання процедур вирішення спорів щодо легітимності обрання на публічні посади допомагає уникнути правової невизначеності та забезпечити прозорість і об'єктивність у вирішенні спорів. Крім того, це сприяє довірі суспільства до виборчої системи та її інститутів, які є фундаментальними для функціонування демократичного суспільства. Тому важливо, щоб закон відповідав потребам сучасної виборчої практики та забезпечував ефективний і справедливий механізм вирішення виборчих спорів.

Для розуміння природи адміністративного судочинства важливо дослідити повноваження адміністративних судів та забезпечення можливості судового захисту осіб від можливих порушень із боку органів влади та їхніх представників. Важливим аспектом забезпечення ефективного судового захисту у сфері публічно-правових відносин є правова гарантія відновлення порушених прав особи. Так, для ефективного судового захисту потрібен чіткий законодавчий механізм, що має гарантувати можливість відновлення порушених прав громадян; такі гарантії допомагають забезпечити баланс влади та захистити права громадян від можливих зловживань.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє констатувати взаємний вплив виборчого законодавства та судової практики. З одного боку, виборче законодавство має значний вплив на розвиток судової практики. З іншого боку, судова практика виявляє прогалини як у виборчому, так і в процесуальному законодавстві та ставить нові виклики перед законодавцем. У зв'язку з прийняттям нового виборчого законодавства порівняно недавно з'явилися норми щодо процесуальних процедур розгляду та вирішення виборчих спорів. До КАС України були внесені зміни, що інкорпоровали процесуальні норми, закріплені у виборчому законодавстві (переважно у Законі України «Про вибори народних депутатів України»). Однак такий підхід не завжди є ефективним. Ці норми, що є невід'ємною частиною матеріального права, підтримуються КАС України, але не завжди узгоджуються з іншими процесуальними нормами. Тому положення про судовий захист виборчого права мають бути включені лише до процесуального права і не повинні порушувати його єдності.

Окрім вищезазначеного, на адміністративне судочинство під час воєнного стану впливають такі важливі чинники, як:

1. Безпека та обмеження: воєнний стан призводить до зміни умов безпеки та може обмежити доступ до деяких ресурсів. Суди повинні враховувати ці обставини при прийнятті рішень;

2. Спеціальні процедури: в умовах воєнного стану можуть застосовуватися спеціальні процедури, такі як прискорений розгляд справ, збільшений контроль над доказами та інші;

3. Відсутність можливості виконання рішень: воєнний стан може призвести до обмеження можливості виконання судових рішень через відсутність ресурсів або інші обставини;

4. Залучення військових експертів: у справах, пов'язаних із воєнним станом, можуть залучатися військові експерти для оцінки обставин та доказів. Загалом адміністративне судочинство в умовах воєнного стану вимагає особливої уваги до контексту та гнучкості в прийнятті рішень.

Список використаних джерел

1. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13.07.2017. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.

2. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06 липня 2005 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/print1389891188543116>.

3. Кононець В. П. Роль Європейського суду з прав людини у контролі за виконанням судових рішень органами публічної адміністрації в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2020. № 44. С. 32–35.

4. Адміністративний процес України : підруч. / за заг. ред. Д. І. Йосифовича. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 500 с.

5. Ярошенко А. С., Костенко О. М. Визнання судом недійсними фіктивних договорів дарування, укладених з метою приховання майна боржника: проблеми формування єдиної правозастосовної практики. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 148. С. 66–75.

6. Кононець В. П. Підходи до розуміння адміністративно-правового механізму забезпечення примусового виконання судових рішень. *Юридична наука*. 2020. № 2. С. 161–170.

7. Соломаха А. Г. Особливості здійснення адміністративного судочинства в умовах

воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 8. С. 316–319. URL : http://www.lsej.org.ua/8_2023/73.pdf.

8. Завидняк А. В. Доступ до адміністративного правосуддя в умовах воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 5. С. 218–222. URL : <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/05/43.pdf>.

Надійшла до редакції 30.05.2024

Прийнято до опублікування 07.06.2024

References

1. Pro Konstytutsiyni Sud Ukrainy [About the Constitutional Court of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 13.07.2017. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2017. № 35. St. 376. [in Ukr.].

2. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy [Administrative Judicial Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 06 lypnia 2005 r. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/print1389891188543116>. [in Ukr.].

3. Kononets, V. P. (2020) Rol Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u kontroli za vykonanniam sudovykh rishen orhanamy publichnoi administratsii v Ukraini [The role of the European Court of Human Rights in monitoring the execution of court decisions by public administration bodies in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya : Yurysprudentsiia*. № 44, pp. 32–35. [in Ukr.].

4. Administratyvnyi protses Ukrainy [Administrative process of Ukraine] : pidruch. / za zah. red. D. I. Yosyfovycha. Lviv : Lvivskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2021. 500 p. [in Ukr.].

5. Yaroshenko, A. S., Kostenko, O. M. (2020) Vyznannia sudom nediisnymy fiktyvnykh dohovoriv daruvannia, ukladenykh z metoiu prykhovannia maina borzhnyka: problemy formuvannia yedynoi pravozastosovnoi praktyky [Court recognition of fictitious donation contracts concluded with the purpose of concealing the debtor's property as invalid: problems of forming a unified law enforcement practice]. *Problemy zakonnosti*. Vyp. 148, pp. 66–75. [in Ukr.].

6. Kononets, V. P. (2020) Pidkhody do rozuminnia administratyvno-pravovoho mekhanizmu zabezpechennia prymusovoho vykonannia sudovykh rishen [Approaches to understanding the administrative and legal mechanism of enforcement of court decisions]. *Yurydychna nauka*. № 2, pp. 161–170. [in Ukr.].

7. Solomakha, A. H. (2023) Osoblyvosti zdiisnennia administratyvnoho sudochynstva v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of conducting administrative proceedings under martial law]. *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 8, pp. 316–319. URL : http://www.lsej.org.ua/8_2023/73.pdf. [in Ukr.].

8. Zavydniak, A. V. (2022) Dostup do administratyvnoho pravosudiva v umovakh voiennoho stanu [Access to administrative justice under martial law]. *Elektronne nauкове vydannia «Analitychno-porivnialne pravoznavstvo»*. № 5, pp. 218–222. URL : <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/05/43.pdf>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Iryna Tyshchenkova. Procedural issues of proceeding in cases on elections and referendum under martial law. The scientific article is devoted to the study of the main aspects of proceedings in cases related to the legislation on elections and referendums, including the classification of electoral disputes, determining the specifics of legal regulation, and prospects for further improvement of legal regulation of the studied area.

It is stated that article 273 of the Code of Administrative Procedure of Ukraine defines the procedure for appealing actions, decisions or omissions of election commissions and their members. Electoral and referendum commissions are responsible for organizing relevant processes, ensuring compliance with the law and ensuring equal access to it. The Central Election Commission should monitor the observance of citizens' electoral rights. administrative courts exercise control over the activities of election commissions and make final decisions on electoral disputes in accordance with the rules of the CAS of Ukraine.

The position is substantiated that if at least one of the stages of the electoral process is declared invalid, including the establishment of unreliability of data in the CEC protocol on the election results, this may lead to the fact that the elected person loses his status and powers, since their legitimacy is based on the legality of the election. The introduction at the legislative level of the possibility of early termination of the powers of an elected person by a court decision (or another body after a judicial procedure) due to the discovery of previously unknown data indicating the impossibility of a person's participation in elections or other serious violations of electoral legislation provides for a preventive nature.

It is concluded that the amendments to the Code of Administrative Procedure, which were introduced by including procedural norms, were enshrined in electoral laws, especially in the Electoral Code of Ukraine. However, this approach is not always effective. These rules, which form an integral part of substantive law and are supported in the Code, are not always harmonized with other procedural rules. Therefore, the norms concerning the judicial protection of electoral rights should be included only in the procedural law and should not violate its unity.

Keywords: *administrative proceedings, elections and referendums, proceedings, public law dispute, competence, jurisdiction, administrative jurisdiction, court, administrative process.*